

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

**На съдиите Асен Манов и Александър Арабаджиев
по конституционно дело № 20/1998 г.**

Подписали сме с особено мнение решение № 27 от 15 октомври 1998 г. по к.д.№ 20/ 1998 г.по следните съображения:

1. Намираме, че разпоредбата на чл.17, ал.5 от Закона за уреждане на колективните трудови спорове /ЗУКТС/, според която решението на съда по иск за установяване незаконността на обявена, започнали или завършила стачка е окончателно /т.е. не подлежи на обжалване/, противоречи на Конституцията.

При създаването на тази разпоредба и на ЗУКТС като цяло е съществувала възможност за преглед по реда на надзора на тези решения. Тази възможност е отпаднала с измененията и допълненията на Гражданския процесуален кодекс /ЗИДПК - ДВ, бр. 124 от 1997 г./, с които това извънредно средство е премахнато, без да е предвидена възможност за въззивно или касационно обжалване.

При това положение следва да се установи, на първо място, дали запазената редакция на чл. 17, ал.5 ЗУКТС е израз на изрична законодателна воля в този смисъл или се дължи на евентуален /случаен/ пропуск. В случай, че става дума за пропуск, обявяването на оспорената разпоредба за противоконституционна се явява предвид и на последиците на решението на КС съгласно чл. 151, ал.2, изр.3 от Конституцията - разрешение, което предоставя на законодателя възможност изрично да съобрази осъществената съдебна реформа и с оглед на нея да се произнесе по въпроса за съдебното разглеждане и разрешаване на колективните трудови

спорове, като постигне конституционносъобразно разрешение. Още повече, че именно по този начин е постъпено в аналогични хипотези /срв. напр. заключителните разпоредби на Закона за изменение на Закона за административните нарушения и наказания - ДВ, бр.59 от 26 май 1998 г.и напр. § 17, с който се изменя чл. 23,ал.2 от Закона за политическите партии/.

Във връзка с това е уместно да се отбележи, че ефектът от премахването на прегледа по реда на надзора като извънреден способ не може да бъде компенсиран от съществуващия извънреден способ за отмяна на влезли в сила решения по реда на чл.231 и сл. ГПК, предвид на различието в основанията и особено на начина, по който прегледът по реда на надзора функционираше в периода, предшестващ премахването му.

2.Отхвърлянето на искането за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл.17, ал.5 ЗУКТС излиза извън рамките и е в този смисъл отклонение от приетото с решение № 16 от 16 юни 1998 г. по к.д. № 7/1998 г. /ДВ, бр.71 от 1998 г./ относно допустимите изключения от изискването процесът да бъде триинстанционен, съдържащо се в разпоредбата на чл.119, ал.1 от Конституцията.

Предоставената на законодателя /от Конституцията/ дискреция да регулира съдопроизводството с оглед и на други общественозначими съображения не може да бъде упражнявана по начин, който накърнява /засяга/ същността на едно конституционно установено право, каквото е правото на стачка /чл. 50, ал.1 от Конституцията/. Не може да има съмнение, че възможността стачката да бъде обявена за незаконна води до настъпването на предвидените в същия закон неблагоприятни последици за

участниците в стачката, което именно засяга самото право на стачка, защото действия възпиращо върху неговото упражняване.

3. В този смисъл разрешението, според което разпоредбата на чл. 17, ал.5 ЗУКТС не противоречи на Конституцията в ситуацията на създадената в съответствие с Конституцията възможност за въззивно и касационно обжалване, се отклонява и от решение № 14 от 24 септември 1996 г. по к.д. № 15/1996 г. /ДВ, бр. 84 от 4 октомври 1996 г./.

Това разрешение неправилно черпи аргументи от чл.50, ал.1 от Конституцията и се явява в крайна сметка в противоречие с тази конституционна разпоредба. Нейното предназначение е да въведе правото на стачка на работниците и служителите и да му придаде статус на основно конституционно право.

Правото на стачка в своята същност се състои в право на работниците и служителите да оттеглят временно своята работна сила / т.е. ”временно да преустановят изпълнението на трудовите си задължения“ по израза на чл. 11, ал.1 ЗУКТС/. Стачката се проявява в отношенията между работодателя и работниците. Вярно е, че предвид на конкретната сфера на стопанския или обществен живот преустановяването на работа може да доведе до неблагоприятни последици, които надхвърлят тези отношения и засягат по-широк кръг обществени среди. Именно в това се състои смисълът на второто изречение на чл.50, ал.1 от Конституцията, от което могат да се извлекат основания за създаване със закон на известни ограничения в определени случаи.

Член 50, ал.1 от Конституцията обаче не съдържа - във втората си част – нито основания за отричане на правото на стачка, нито /още по-малко/ указания за организацията на съдопроизводството. Следователно, тази разпоредба не води и не може да води в

посоката, където се намира отговорът на поставения пред КС въпрос.

4. Същността на този въпрос се свежда до обема на съдебна защита на съответни права и интереси /чл. 117, ал.1 от Конституцията/ и отговорът му не може да бъде в зависимост от оценката, която се дава на факта на самото упражняване на тези права, съответно на последиците от това упражняване /които са по дефиниция неблагоприятни, но въпреки това допуснати от Конституцията/.

От друга страна, търсеният отговор не може да бъде еднозначен дори и с оглед на тези последици. Първо, те не настъпват във всички случаи и/ или в еднакъв обем и много често могат да се ограничат в кръга на отношенията работодател - работници, респ. работници, които не стачкуват. Второ, окончателността на съдебно решение, с което неправилно е обявена за законна една незаконна стачка, създава невъзможност неблагоприятните последици да бъдат отстранени, като се отмени едно неправилно /или въобще порочно/ съдебно решение, която /невъзможност/ е и сама по себе си една неблагоприятна последица. В това отношение следва да се има предвид, че става дума за решение по иск за установяване на незаконността на стачка, като правото на този иск е предоставено от закона на работодателя и на работниците, които не стачкуват, но и двете страни по спора се явяват в положение на заинтересувани от съответното установяване. /За стачкуващите, които са в положение на установяващи законността на стачката, уважаването на предявения срещу тях отрицателен установителен иск води до последиците, които законът свързва с обявяването на стачката за незаконна - чл. 18, ал.3 и 4 и чл. 19/. На последно място, въпросните

последници не са еднакви в хипотезите на обявена, започнала или завършила стачка.

5. Само посоченото тук разнообразие от хипотези е достатъчно да покаже, че въпросът подлежи на законодателна уредба, а не на разрешаване на основата на една предвзета /и не във всички случаи точна/ преценка, която поначало не е в компетентността на Конституционния съд/ срв. и чл.1, ал.1 ЗКС /.

От гледна точка на съображенията, които могат да бъдат меродавни за допускане на изключения от изискването процесът да бъде триинстанционен /срв. решение № 16 от 16 юни 1998 г. по к.д. № 7 /1998 г./, такова на плоскостта на предмета на настоящето дело очевидно е изискването за бързото разрешаване на спора, което подлежи на прилагане, като се държи сметка и за конституционно защитената ценност /право/, за чиято защита по съдебен ред става дума и която може да се окаже съобразена или пренебрегната от законодателя, упражняващ дискрецията да регулира съдопроизводството с оглед на тези /т.е. други обществено значими/ съображения.

6. Предвид на този именно подход и на изложеното въобще, не намираме, че което и да е от тези съображения може да обуслови точно в разглеждания случай съществуването на специален процесуален ред, отклоняващ се до крайност от общия и изцяло отричащ правото на обжалване. Особеният характер на производството по чл.17 ЗУКТС, както и принципиалната допустимост да се създават процесуални правила, различни от общите, не са достатъчни в случая, за да се запази действието на разпоредба, която ограничава процесуалните възможности на страните по спора. Тъй като този спор възниква по повод на обявена, започнала или завършила стачка, същността му се състои във

възможността да се упражни правото на стачка. Наличието на страна, която оспорва това право, в качеството ѝ на носител на интереси, чиято защита предпоставя бързото решаване на спора, не е достатъчно, за да се ограничи разглеждането на този спор в рамките на една съдебна инстанция /действаща в състав от един съдия/. Впрочем, не е в интерес и на двете страни, нито в обществен интерес въобще, окончателността на едно порочно решение, постигната чрез премахване на поначало предвидената в Конституцията възможност за обжалване. Както се посочи, значението на бързината не е еднакво в отделните хипотези на обявена, започнала или завършила стачка.

На последно място, не може да се счита, че предметът на установяване по чл. 17 ЗУКТС е малозначителен, за да се приеме за неоправдано изразходването на обществен ресурс, респективно за оправдано разглеждането на делото от само една съдебна инстанция /срв. mutatis mutandis решение № 16 от 16 юни 1998 г. по к.д. № 7/ 1998 г./.

По тези съображения намираме, че не са налице основания за допускане на изключение от установения в Конституцията принцип за разглеждане на гражданските дела в степента, в която действащата разпоредба на чл. 17, ал.5 ЗУКТС съдържа.

Асен Манов

Александър Арабаджиев